

Model for BørneInddragelse på MyndighedsOmrådet (BIMO-modellen)

En introduktion til modellen

*Model for BørneInddragelse på MyndighedsOmrådet (BIMO-modellen)
– En introduktion til modellen*

© VIVE og forfatterne, 2024

e-ISBN: 978-87-7582-328-4

Forsidefoto: Cathrine Ertmann/VIVE

Projekt: 302130

Finansiering: VIVE

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Model for BørneInddragelse på MyndighedsOmrådet (BIMO-modellen)

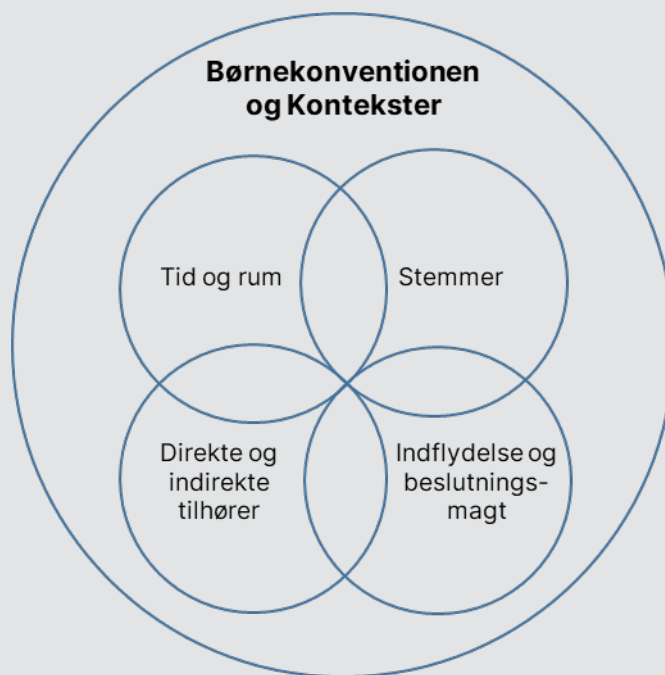
Denne udgivelse præsenterer Model for BørneInddragelse på MyndighedsOmrådet (BIMO-modellen). Modellen er en tilpasning af Lundys model for børneinddragelse (Lundy, 2007) og er præsenteret i artiklen "Developing a model for child participation in child welfare services" (Henze-Pedersen & Bengtsson, 2024).

BIMO-modellen bygger på en forståelse af, at børneinddragelse *både* er en rettighed, som barnet har, samt en social proces og praksis, der er formet og betinget af barnets individuelle forhold, samt de særlige vilkår og forhold, der eksisterer på myndighedsområdet.

BIMO-modellen er udviklet for at give et fælles sprog for, hvad vi mener, når vi taler om børneinddragelse på myndighedsområdet. Der er tale om en generisk model, hvilket betyder, at vi med modellen forsøger at indfange elementer, som generelt er relevante for børneinddragelse på myndighedsområdet. Der vil således være specifikke forhold for konkrete børn og i konkrete situationer, som modellen ikke tager højde for.

Det betyder også, at BIMO-modellen skal ses som et afsæt for at forstå og reflektere over børneinddragelse på myndighedsområdet. BIMO-modellen kan derfor frit tilpasses og videreudvikles, så den passer til de sammenhænge, den anvendes i.

Figur 1 Model for Børneinddragelse på MyndighedsOmrådet (BIMO-modellen)

Kilde: Henze-Pedersen & Bengtsson, 2024.

Den overordnede ramme for børneinddragelse

- **Børnekonventionen og konteksterne omkring barnet og sagen:** Børneinddragelse finder både sted i relation til børns rettigheder og som en proces og praksis med udgangspunkt i barnets kontekst og den kontekst, som myndighedsområdet sætter.

Fire dimensioner af børneinddragelse

- **Tid og rum:** Der gives tid og skabes rum til, at børn kan udtrykke deres synspunkter gennem hele sagsforløbet.
- **Stemmer:** Børn støttes i at udtrykke deres synspunkter og informeres om, hvordan andres synspunkter indgår i og indvirker på sagen.
- **Direkte og indirekte tilhører:** Der lyttes til børns synspunkter blandt tilhørere, der både er i direkte og indirekte kontakt med barnet.
- **Indflydelse og beslutningsmagt:** Børns synspunkter gives passende vægt i beslutninger, og myndighederne har ansvaret for at træffe beslutninger, så barnet ikke ansvarliggøres.

Den overordnede ramme for børneinddragelse

Børnekonventionen og kontekster

Børneinddragelse på myndighedsområdet handler både om børns rettigheder og den måde, som inddragelse finder sted på, dvs. som en social proces og praksis med udgangspunkt i barnets kontekster og de rammer, som myndighedsområdet sætter. De overordnede rammer sættes og skabes således af:

1. Børnekonventionen
2. Myndighedskonteksten
3. Barnets kontekst.

Børneinddragelse sker med afsæt i Børnekonventionen. Ofte fremhæves artikel 12, men inddragelse kan med fordel forstås i relation til Børnekonventionen som helhed, herunder artikel 2 (man må ikke diskriminere), artikel 3 (barnets tarv), artikel 5 (ret til alderssvarende råd og vejledning), artikel 13 (ret til ytringsfrihed) og artikel 19 (beskyttelse mod vold) (Lundy, 2007; UNICEF, 2018).

Børneinddragelse sker inden for rammerne af myndighedsområdet på børne- og ungeområdet, herunder den lovgivning, organisering og de ressourcer, der sætter rammerne for myndighedsarbejdet. De strukturelle rammer har også betydning for, hvordan børneinddragelse finder sted, eksempelvis den måde, det sociale arbejde er organiseret på, og de ressourcer, der er tilgængelige (fx sagsmængde, personaleudskiftning og uddannelse af ledere og myndighedsrådgivere). Det betyder, at børneinddragelse ikke er en opgave, der kun påhviler den enkelte myndighedsrådgiver, men en opgave, som kræver de rette strukturelle og organisatoriske forudsætninger.

Børneinddragelse sker også med udgangspunkt i og forståelse for barnets kontekst, herunder barnets relationer og netværk, barnets hverdagsliv samt forhold ved barnet selv og barnets situation. Det er i barnets kontekst, at bekymringer for barnet opstår, eksempelvis i relation til barnets forældre eller skolevægring, som også bliver en del af sagen hos myndighederne. Derudover er barnet en del af en bredere kontekst, hvor barnets hverdagsliv udspiller sig i relation til forskellige arenaer såsom familie, skole og fritidsliv.

Fire dimensioner af børneinddragelse

Tid og rum

Børneinddragelse på myndighedsområdet sker ved, at der gives tid og skabes rum til, at børn kan udtrykke deres synspunkter gennem hele sagsforløbet. En sag hos myndighederne udspringer på et bestemt tidspunkt, når en bekymring for et barns velfærd og trivsel opstår, og gennemgår ofte flere faser. Det er derfor nødvendigt at understøtte skabelsen af rum gennem hele sagsforløbet og af forskellige professionelle.

En sag har sin egen indbyggede progression og tidslige logikker. Der er særligt tre forskellige måder, som tid kommer til udtryk på. For det første har en sag en indbygget tidlig logik og følger bestemte sagsskridt. Den indledende fase kan generelt være et udfordrende tidspunkt at sikre børneinddragelse i en sag, hvorfor denne fase kræver særlig opmærksomhed. For det andet udspringer en sag på et bestemt tidspunkt i et barns liv, og nogle sager kræver akut handling, hvilket kan blive definerende for den tid, som børn og professionelle har til rådighed i forhold til at skabe inddragelse. For det tredje udfolder en sag sig i kronologisk tid, hvilket betyder, at børns tanker, ønsker og bekymringer kan ændre sig over tid, og der derfor løbende udvikles ny viden over tid, som kan få betydning for sagen.

På myndighedsområdet er et vigtigt element i skabelsen af rum, at barnet får og har adgang til information om sagen og sagsbehandlingsprocessen. At have information om sagen og processen er ikke blot med til at skabe rum, men kan også understøtte barnets oplevelse af autonomi og kontrol i forløbet. Hvis barnet mangler information, kan det gøre det svært for barnet at forberede sig (fx forud for møder), hvilket kan gøre det vanskeligt for barnet at udtrykke sine synspunkter. Derudover kan manglende information betyde, at der opstår misforståelser, og det kan også gøre det svært at forstå beslutninger.

Skabelsen af rum afhænger også af, hvordan professionelle anskuer barnet. Det handler eksempelvis om, hvordan barnets alder kan få betydning for, hvilken information de får, og hvilke møder de bliver inviteret med til. Derudover handler det også om, hvilket perspektiv barnet mødes med – eksempelvis kan et beskyttelsesperspektiv gøre, at barnets muligheder for at give udtryk for sine synspunkter bliver begrænset.

Stemmer

Børneinddragelse på myndighedsområdet handler både om, at børn støttes i at udtrykke deres synspunkter og informeres om, hvordan andres synspunkter (fx forældres synspunkter) indgår i og indvirker på sagen. Børns stemmer kan ikke forstås uafhængigt af de kontekster, som de er en del af i deres hverdag.

Børns stemmer formes af den institutionelle, sociale og kulturelle kontekst, som stemmen udtrykkes i. En sag involverer ofte flere parter, hvilket betyder, at det ikke kun er barnets stemme, der er en del af sagen, men flere stemmer, som alle er en del af og har indflydelse på sagen. De forskellige stemmer i sagen dækker eksempelvis over barnets stemme, forældrenes stemmer og myndighedsrådgiverens stemme.

Selvom der skabes rum til, at børn kan udtrykke deres synspunkter, sikrer det ikke nødvendigvis, at børns synspunkter kommer til udtryk. Det er ikke nok, at barnet er til stede (fx på møder), barnet skal også deltage. Hvis barnet ikke deltager, bliver inddragelsen symbolsk, som er kendetegnet ved, at barnet konsulteres og gives information, frem for at barnet bliver inviteret til aktivt at dele sine synspunkter og deltage i beslutningsprocesserne. Barnet kan eksempelvis støttes i at udtrykke sine synspunkter, ved at information og sprog er tilpasset barnets individuelle forudsætninger (fx funktionsniveau), samt at barnet har mulighed for at udtrykke sig på forskellige måder (fx gennem leg, tegne, skrive et brev eller optage en video).

I en sag hos myndighederne eksisterer barnets stemme og synspunkter side om side med andre stemmer og synspunkter. Hvor nogle børn kan blive støttet ved, at eksempelvis en forælder deltager i mødet sammen med dem, så kan andre børn have svært ved at udtrykke deres synspunkter, hvis deres forælder er til stede. Myndighedsrådgiverens stemme eller andre professionelles stemme kan fylde på møderne, og nogle børn kan opleve, at disse professionelle indtager en ekspertrolle og for definitionsretten, mens barnet selv får en sekundær rolle. Det er derfor nødvendigt at være opmærksom på, hvordan de forskellige stemmer i en sag kommer til orde, og hvordan stemmerne kan være modsatrettede eller kan blive undertrykt af mere 'magtfulde' stemmer. Herunder om der skabes bestemte fortællinger om barnet, som barnet ikke kan genkende.

Direkte og indirekte tilhører

Børneinddragelse på myndighedsområdet bygger på, at der lyttes til børns synspunkter blandt tilhørere, der både er i direkte og indirekte kontakt med barnet. På myndighedsområdet kan forskellige professionelle og myndigheder være involveret i den samme sag – og de er alle relevante tilhørere for barnets stemme og synspunkter. Det er dog ikke alle disse professionelle og myndigheder, der er i direkte kontakt med barnet, og barnets synspunkter skal derfor lyttes til af både direkte og indirekte tilhørere.

At blive lyttet til handler for barnet om, at professionelle er opmærksomme og sensitive i deres samtale med barnet, og at de oplever, at professionelle er hjælpsomme. På møder handler det eksempelvis om ikke at afbryde barnet, være interesseret i det, barnet fortæller, og spørge ind til, hvad barnet synes er vigtigt (fx ønsker og behov). Nogle børn er gode til at skabe en fortælling,

som giver dem en stærk position, mens andre besidder stærke færdigheder i forhold til at tale deres sag. Det er dog ikke alle børn, der er i stand til dette, og det er derfor nødvendigt løbende at være opmærksom på, hvordan forskellige børn bliver hørt og sikre, at en bestemt adfærd ikke kommer til at stå i vejen for, at barnet bliver hørt (fx negativ adfærd).

På myndighedsområdet træffes nogle beslutninger af professionelle, som barnet ikke selv har adgang til (fx Børne- og ungeudvalg). Disse tilhørere hører eksempelvis barnets synspunkter gennem skriftlige dokumenter eller gennem myndighedsrådgiveren eller andre professionelle. Disse indirekte tilhørere er derfor centrale for børneinddragelse, da de skal integrere barnets perspektiv i beslutningsprocessen. Når barnet ikke selv er til stede, bliver myndighedsrådgiveren et vigtigt bindeled mellem barnet og de aktører – og relationen mellem barnet og myndighedsrådgiveren er derfor central for at sikre, at barnets stemme bliver hørt. Det er derfor også vigtigt at være opmærksom på, hvordan myndighedsrådgiveren bliver hørt i mødet med andre aktører, og hvilken viden (herunder barnets perspektiv) der lægges vægt på i processen.

Indflydelse og beslutningsmagt

Børneinddragelse på myndighedsområdet har fokus på, at børns synspunkter gives passende vægt i sagsbehandlingen, og at myndighederne har ansvaret for at træffe beslutninger, så barnet ikke ansvarliggøres for beslutninger.

Der er en vigtig skelnen mellem indflydelse og magt. Indflydelse kan ske gennem en persons argumentation, begrundelser og rådgivning i relation til et spørgsmål, mens magt handler om strukturelle positioner og en persons mulighed for at udføre handlinger (fx træffe beslutninger). Selvom relationen mellem børn og voksne altid indeholder et asymmetrisk magtforhold, så har dette magtforhold en særlig karakter på myndighedsområdet, da myndighedsrådgiveren har beslutningsmagt, hvilket giver myndighedsrådgiveren en særlig position i mødet med barnet.

Barnets synspunkter bliver på myndighedsområdet vægtet i relation til andre synspunkter og faktorer, såsom barnets sikkerhed, trivsel og velfærd. Indflydelse handler både om, at barnets synspunkter gives passende vægt i den endelige beslutning (fx valg af foranstaltning), og hvordan barnet løbende får indflydelse på sagsforløbet (fx hvilke professionelle barnet ønsker at have kontakt med). Dette kræver, at barnet løbende kan udtrykke sine synspunkter, og at myndighedsrådgiveren er lydhør over for disse synspunkter – som også kan ændre sig over tid – og handler på dem gennem hele sagsforløbet.

Børneinddragelse på myndighedsområdet indeholder et ulige magtforhold, som det er nødvendigt at anerkende i det sociale arbejde med børn og deres familier. Magt er en integreret og nødvendig del af myndighedsarbejdet, som handler om myndighedsrådgiverens ansvar i forhold til at beskytte og støtte

børn, og kommer til udtryk i den beslutningskompetence og beslutningsmagt, som myndighedsrådgiveren besidder. Det betyder ikke, at barnets synspunkter ikke skal tillægges passende vægt i beslutninger. Derimod handler det om at være åben om magtforholdet – og åbent adressere, at ansvaret for beslutninger er myndighedsrådgiverens, så barnet ikke på baggrund af at være inddraget oplever sig ansvarliggjort for beslutninger.

Baggrund for udviklingen af BIMO-modellen

Model for børneinddragelse på myndighedsområdet er en tilpasning af Lundys model for børneinddragelse (Lundy, 2007). Lundy-modellen er en rettighedsbaseret model, som tager udgangspunkt i FN's Børnekonvention og omsætter konventionen – og særligt artikel 12 – til håndgribelige begreber, der kan anvendes i socialfaglig praksis (McCafferty, 2017). Artikel 12 handler om, at børn skal have mulighed for at udtrykke deres synspunkter i sager, der vedrører dem, og på trods af at ordet 'inddragelse' ikke indgår i artikel 12, så bliver artiklen ofte set som synonym for 'børneinddragelse' (Montà, 2023). Lundy modellen er en generel model, der blevet udviklet i en uddannelseskontekst, men er blevet brugt inden for flere forskellige områder, herunder myndighedsområdet og sundhedsområdet. Der er dog to udfordringer ved direkte at overføre modellen til myndighedsområdet:

1. Lundy-modellen tager ikke højde for de særlige forhold og vilkår, der sætter rammerne for, hvordan børneinddragelse udspiller sig inden for et myndighedsområde.
2. Lundy-modellen har fokus på børns ret til at blive inddraget, men modellen berører ikke, hvordan inddragelse udfolder sig som en social proces og praksis.

Det har derfor været nødvendigt at tilpasse Lundy-modellen til de særlige vilkår og forhold, som er indlejret i myndighedsområdet, samt at udvikle modellen, så den ikke blot skitserer børns ret til at blive inddraget, men også, hvordan inddragelse sker som en social proces og praksis.

Litteratur

Henze-Pedersen, S. & Bengtsson, T.T. (2024). Developing a model for child participation in child welfare services. *Child & Family Social Work*, OnlineFirst.

Lundy, L. (2007). "Voice" is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, 33(6), 927-942.

McCafferty, P. (2017). Implementing Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child in Child Protection Decision-Making: a Critical Analysis of the Challenges and Opportunities for Social Work. *Child Care in Practice*, 23(4), 327-341.

Montà, C.C. (2023). The meanings of 'child participation' in international and European policies on children('s rights): A content analysis. *European Educational Research Journal*, 22(1), 3-19.

UNICEF (2018). *Børnekonventionen*. New York: UNICEF.

VIVE